

ERIKA FISCHER-LICHTE / MATTHIAS DREYER (eds.)

Antike Tragödie heute. Vorträge und Materialien zum Antiken-Projekt des Deutschen Theaters [Αρχαία τραγωδία σήμερα. Ανακοινώσεις και υλικά για το project «Αρχαιότητα» του Γερμανικού Θεάτρου], Berlin, Deutsches Theater, Henschel Verlag 2007 (Blätter des Deutschen Theaters 6, 2007), 203σ., εικ., ISBN 978-3-89487-579-4.

Σε συνεργασία με το ειδικό ερευνητικό πρόγραμμα της Deutsche Forschungsgemeinschaft οι εκδότες των «Φύλλων του Γερμανικού Θεάτρου», Roland Koberg, Bernd Stegemann και Henrike Thomson, με πρόλογο του δεύτερου, εκδίδουν, μαζί με τη γνωστή καθηγήτρια Θεατρολογίας του Ελευθέριου Πανεπιστημίου του Βερολίνου Erika Fischer-Lichte και τον Matthias Dreyer της ανακοινώσεις μιας ημερίδας, που οργάνωσε το Γερμανικό Θέατρο το Μάρτιο του 2007 με τίτλο «Transformationen der Antike» με αφορμή τις παραστάσεις του θεάτρου στη σεζόν 2006/07, που συμπεριέλαβε την *Ορέστεια* και τους *Πέρσες* του Αισχύλου καθώς και τη *Μήδεια* του Ευριπίδη. Αυτό εξηγεί ο Πρόλογος του B. Stegemann. Την εισαγωγή στη σειρά των ανακοινώσεων, «Antike Tragödie heute. Eine Einführung», κάνουν οι εκδότες (σ. 8 εξ.), ενώ η πρώτη θεματική ενότητα αναφέρεται στις αρχές του αρχαίου θεάτρου και έχει τον τίτλο «Mythen und Bilder. Von den Anfängen des Theaters» (Μύθοι και εικόνες. Για τις απαρχές του θεάτρου) και συμπεριλαμβάνει δύο ανακοινώσεις, και οι δύο από το στόμα κλασικών φιλολόγων. Η Susanne Gödde μιλάει για «Böcke, Satyrn, wilde Männer. Ursprungsmythen des antiken Theaters» (Τράγοι, Σάτυροι και άγριοι άντρες. Μύθοι απαρχής του αρχαίου θεάτρου, σ. 17 εξ.), θίγοντας το ανοιχτό ζήτημα των απαρχών του αρχαίου ελληνικού θεάτρου, που συνδυάζεται στο μυαλό των ερευνητών οπωσδήποτε με κάτι «άγριο», μη πολιτιστικό και αποκαλύπτει κατ' αυτόν τον τρόπο τον «μυθικό» χαρακτήρα των ίδιων των θεωριών, δίνοντας έμφαση κυρίως στις απόψεις των Nietzsche, Walter Burkert (τελετουργίες ζωο-ανθρωποθυσίας) και των Cambridge ritualists J. E. Harrison, G. Murray και F. Cornford, ενώ ο Oliver Taplin: «Bild und Bühne. Die visuelle Übersetzung der antiken griechischen Tragödie» (Εικόνα και σκηνή. Η οπτική μετάφραση της αρχαίας ελληνικής τραγωδίας, σ. 33 εξ.) ασχολείται με μια σειρά από αγγειογραφίες, παραπέμποντας στο νέο του βιβλίο: *Pots and Plays. Interactions between Tragedy and Greek Vase-painting of the fourth century BC*, Los Angeles 2007.

Ακολουθεί η θεματική ενότητα «Neue Lektüren. Politik, Recht, Philosophie» (Νέες αναγνώσεις. Πολιτική, δίκαιο, φιλοσοφία) με τέσσερις ανακοινώσεις: του A. Bierl: «Zwischen dem Selbst und dem Anderen. Aischylos' 'Perser' und das Politische in der antiken Tragödie» (Ανάμεσα στον Εαυτό και τον Άλλο. Οι *Πέρσες* του Αισχύλου και το πολιτικό στην αρχαία τραγωδία), παίρνοντας αφορμή από την παλαιότερη τραγωδία που σώζεται (σ. 49 εξ.), Michael Jäger: «Drama der Revolution. Aischylos' *Orestie* und das Geschichtsbild der Moderne» (Το δράμα της Επανάστασης. Η *Ορέστεια* και η εικόνα της ιστορίας του Μοντερνισμού) (σ. 65 εξ.), εστιάζοντας στο θέμα της πάλης των φύλων που υλοποιείται στην *Ορέστεια*, ενώ η Edith Hall ασχολείται με τη *Μήδεια*: «Mordfall. Euripides' *Medea* und das Strafrecht» (Περίπτωση φόνου. Η *Μήδεια* και το ποινικό δίκαιο) (σ. 83 εξ.), ενώ ο B. Stegemann αναλύει το φαινόμενο του «τραγικού»: «Tragödie der Kontingenz. Fünf Anmerkungen zu einem modernen Missverständnis» (Τραγωδία της συνοχής. Πέντε σχόλια για μια μοντέρνα παρεξήγηση) (σ. 95 εξ.).

Στη συνέχεια οι ανακοινώσεις ασχολούνται με παραστάσεις: «Aufführungen. Transformationen in Raum und Zeit» (Παραστάσεις. Μετασχηματισμοί σε χώρο και χρό-

νο). Η Ε. Fischer-Lichte αναλύει τα Antikenprojekte του Βερολίνου από το 1841: «Berliner Antikenprojekte. 150 Jahre Theatergeschichte» (σσ. 111 εξ.), ο Πλάτων Μαυρομούστακος: «Politische Räume. Aufführungen der *Orestie* und die Ästhetik des Monumentalen» (Πολιτικοί χώροι. Παραστάσεις της *Ορέστειας* και η αισθητική του μνημειώδους) (σσ. 141 εξ.), εμπλέκοντας στη συζήτηση και ελληνικές παραστάσεις, και ο Matthias Dreyer: «Fremde Zeit. Aufführungen der *Perser* und die historische Distanz im Theater der Gegenwart» (Ξένος χρόνος. Παραστάσεις των *Περσών* και η ιστορική απόσταση στο σύγχρονο θέατρο) (σσ. 153 εξ.) αναλύοντας μια σειρά από σύγχρονες παραστάσεις. Ακολουθούν υλικά για τις παραστάσεις του Γερμανικού Θεάτρου στη σαιζόν 2006/07 (σσ. 169 εξ.) με πολύ ενδιαφέρουσες φωτογραφίες.

Το θέμα της αναβίωσης της αρχαίας τραγωδίας βρίσκεται ακόμα στην επικαιρότητα και η βιβλιογραφία του κάνει αματάωδη βήματα. Και αυτός ο τόμος είναι ένδειξη για την αγαπητή σύμπραξη της κλασικής φιλολογίας με τους δημιουργούς του θεάτρου, που χαρακτηρίζει αυτόν τον κλάδο της έρευνας τα τελευταία 25 χρόνια.

ΒΑΑΤΕΡ ΠΟΥΧΝΕΡ

ΠΟΛΥΞΕΝΗ ΑΔΑΜ-ΒΕΛΕΝΗ

Θέατρο και Θέαμα στον ρωμαϊκό κόσμο, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 2006, 268σ. (4^ο), 102 εικ., χάρτης, ISBN 960-12-1524-7.

Τα ελληνικά δημοσιεύματα για το ρωμαϊκό θέατρο είναι τόσο σπάνια, που αξίζει κάθε νέο βιβλίο ξεχωριστή παρουσίαση. Είναι η δεύτερη φορά, που διπλωματική εργασία του Τμήματος Θεάτρου του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης βρίσκει το δρόμο του, με βελτιώσεις και αυξήσεις, στο τυπογραφείο· η πρώτη ήταν της Αγγελικής Σκανδάλη για την ιταλική όπερα στην Ελλάδα του 19^{ου} αιώνα, «Η πορεία της όπερας στην Ελλάδα του 19^{ου} αιώνα σε σχέση με τη συγκρότηση του αστικού χώρου», Αθήνα 2001 (βλ. *Παράβασις* 5, 2004, σσ. 500-505). Η λιτότητα της ελληνικής βιβλιογραφίας για το ρωμαϊκό θέατρο έδωσε μάλλον και το έναυσμα για την άρτια εκτύπωση και τη σχεδόν πολυτελή παρουσίασή της, με πολλές εικόνες, με βιβλιογραφία, μεταφρασμένες λατινικές πηγές και λεπτομερή ευρετήρια, και το αποτέλεσμα της όλης προσπάθειας είναι οπωσδήποτε πιο άρτιο απ' ό,τι την πρώτη φορά, αν και λιγότερο πρωτότυπο. Σκοπός της μονογραφίας είναι η υπεύθυνη πληροφόρηση για ένα ευρύτερο αναγνωστικό κοινό, τη χρήση του βιβλίου στην εκπαίδευση και ως εισαγωγή σ' ένα από τα βασικά κεφάλαια της ιστορίας του ευρωπαϊκού θεάτρου. Το ρωμαϊκό θέατρο και το λατινικό δράμα ήταν, από μία άποψη, πιο σημαντικός παράγοντας για το δράμα και το θέατρο της Ευρώπης των νεωτέρων εποχών, παρά η ελληνική τραγωδία και κωμωδία, η οποία μόλις το 18^ο αιώνα ανακηρύσσεται ως ανώτερη από το ρωμαϊκό δράμα και αξιέπραστο πρότυπο κάθε μορφής δράματος και θεάτρου. Με ακριβώς αυτό το θέμα ασχολείται το πρώτο κεφάλαιο, «Η αναζήτηση των αιτιών μιας παρερμηνείας. Εισαγωγή – ιστορία της έρευνας» (σσ. 13 εξ.), εξηγώντας τον απαξιωτικό χαρακτηρισμό και την αρνητική στάση της ελληνικής έρευνας προς το φαινόμενο αυτό, ωστόσο εύκολα εξηγήσιμο υπό το φως του πνεύματος του εθνικού ανταγωνισμού και της αντιπαλότητας με το ρωμαϊκό παρελθόν και το λατινικό στοιχείο στην ερμηνεία και την εικόνα του αρχαίου κόσμου και τη σημασία του για τη μεσαιωνική και μεταμεσαιωνική Ευρώπη. Ακριβώς αυτό οδήγησε στην κατάσταση να μην έχει μετα-